

Grundscenarie med tilbagetrækningsaftale og permanent vækst i offentlige sundhedsudgifter¹

15. november 2011

Indledning

I dette papir præsenteres grundscenariet for DAs analyser på DREAM. DAs grundscenarie adskiller sig fra grundscenariet i DREAMs langsigtede fremskrivning 2011 ved at inkludere opdateret data for den funktionelle fordeling af den offentlige forbrugsudgift, tilbagetrækningsaftalen i Reformpakken 2020 fra maj 2011, en antagelse om permanent mervækst i de offentlige sundheds- og ældreplejeudgifter, samt en ophævelse af skattestoppets nominalprincip fra 2012 for andre skatter og afgifter end ejendomsværdibeskatningen. Endvidere analyseres to alternative scenarier, et hvor tilbagetrækningsreformen ikke gennemføres og et uden mervækst i offentlige udgifter til sundhed og ældrepleje.

Holdbarheden i grundscenariet sikres gennem den såkaldte udenlandslukning, hvor det antages, at transfereringer fra udlandet til den offentlige sektor vælges endogent i år 2080 og frem således, at det samlede forløb er holdbart. Disse transfereringer bruges herefter til at beregne holdbarhedsindikatoren, der bestemmes som den tilbagediskonterede værdi af de nødvendige transfereringer.

Tabel 1 viser en dekomponering af overgangen fra grundscenariet i DREAMs langsigtede fremskrivning 2011 til DAs grundscenarie. En opdatering af den funktionelle fordeling af offentligt forbrug medføre kun en marginal forbedring af holdbarheden. Antagelsen om permanent vækst i de offentlige sundheds- og ældreplejeudgifter forværrer holdbarheden med 0,8 procentpoint relativt til DREAMs grundforløb, mens tilbagetrækningsreformen forbedrer holdbarheden med 0,4 procentpoint relativt til DREAMs grundforløb. Ophævelse af skattestoppets nominalprincip eksklusiv ejendomsværdibeskatning forbedre holdbarheden med 0,2 procentpoint relativt til DREAMs grundforløb. DAs grundscenarie har således et holdbarhedsproblem på -1,3 procent af BNP, svarende til 21,8 mia. kr. i 2010-niveau².

---

¹ Denne analyse er bestilt af DA.

² Ifølge Danmarks Statistik udgjorde BNP i 2010 1742,7 mia. kr.

Tabel 1. Den finanspolitiske holdbarhedsindikator i DAs grundscenarie

	HBI ændring (Procentpoint)	HBI (Procent)
DREAM langsigtet fremskrivning 2011		-1.1
Opdatering funktionel fordeling af offentligt forbrug	0.0	
Permanent mervækst i offentlige sundsudgifter	-0.8	
Tilbagetrækningsreform	0.4	
Skattestop ophævet fra 2012 (ekskl. bolig)	0.2	
DA grundforløb		-1.3

Kilde: Egne beregninger på DREAMs langsigtede økonomiske fremskrivning 2011.

I tillæg til DAs grundscenarie analyseres betydningen af tilbagetrækningsaftalen i Reformpakken 2020 og betydningen af mervækst i de offentlige sundheds- og ældreplejeudgifter. Betydningen af tilbagetrækningsreformen fra 2011 belyses ved at sammenligne DAs grundscenarie med et alternativt scenarie, der kun adskiller sig grundscenariet ved ikke at inkludere tilbagetrækningsreformen. Betydningen af mervækst i offentlige sundhedsudgifter er belyst ved sammenligning med et alternativscenarie hvor sundheds- og ældreplejeudgifter alene vokser med det demografiske træk og trendvæksten i økonomien og således ikke er underlagt en årligt mervækst på 0,25 pct. p.a. Alternativscenariet er konstrueret under antagelse af, at det kollektive offentlige forbrug vokser med BNP. For alternativscenariet uden mervækst i de offentlige sundheds- og ældreplejeudgifter fjernes således også den afledte vækst i det kollektive offentlige forbrug, der kan tilskrives højere BNP som følge af mervækst i den individuelle offentlige forbrugsudgift til sundhed og ældrepleje.

Tabel 2 viser den finanspolitiske holdbarhedsindikator i de to alternativforløb. Ved ikke at implementere tilbagetrækningsaftalen mindskes arbejdsstyrken, hvilket fører til lavere beskæftigelse og BNP. Holdbarhedsindikatoren forværres med 0,4 procentpoint, svarende til 7,7 mia. kr. i 2010-niveau. Fraværet af mervækst i de offentlige sundheds- og ældreplejeudgifter fører til lavere offentligt forbrug og migration af arbejdskraft fra offentlig beskæftigelse til privat beskæftigelse. Holdbarhedsindikatoren forbedres med 1,5 procentpoint, svarende til 25,7 mia. kr. i 2010-niveau.

Tabel 2. Finansiell holdbarhedsindikator for alternative scenarier

	HBI ændring (Procentpoint)	HBI ændring (Mia. kr.)
Ingen tilbagetrækningsreform	-0.4	-7.7
Lavere offentlige sundhedsudgifter	1.5	25.7

Kilde: Egne beregninger på DREAMs langsigtede økonomiske fremskrivning 2011.

Tekniske forudsætninger for beregningerne

Den økonomiske krise, der fra 2008 ramte Danmark og det meste af verden er indarbejdet i DREAM 2011-kalibreringen via Finansministeriets seneste langsigtede fremskrivning frem til 2020. Denne fremskrivning er indregnet i DREAM ved at tillade, at en række af modellens

parametre, der beskriver modellens økonomiske struktur og agenternes adfærd, afviger fra deres strukturelle niveau. Efter 2020 vender parametrene gradvist tilbage til det strukturelle niveau. Efter at Finansministeriets langsigtede fremskrivning er indlagt i modellen modificeres modelforløbet med en række supplerende antagelser, der stødes ind i modellens grundscenarie. Til DAs grundscenarie indlægges følgende supplerende antagelser. I 2010 annonceres en korrektion af fordelingen mellem kollektiv og individuel offentlig forbrug. I 2011 annonceres tilbagetrækningsreformen fra reformpakke 2020, mervækst i offentlige udgifter til sundhed- og ældrepleje, samt et ophør af skattestoppet ekskl. ejendomsværdiskat fra 2012.

Funktionel fordeling af offentligt forbrug

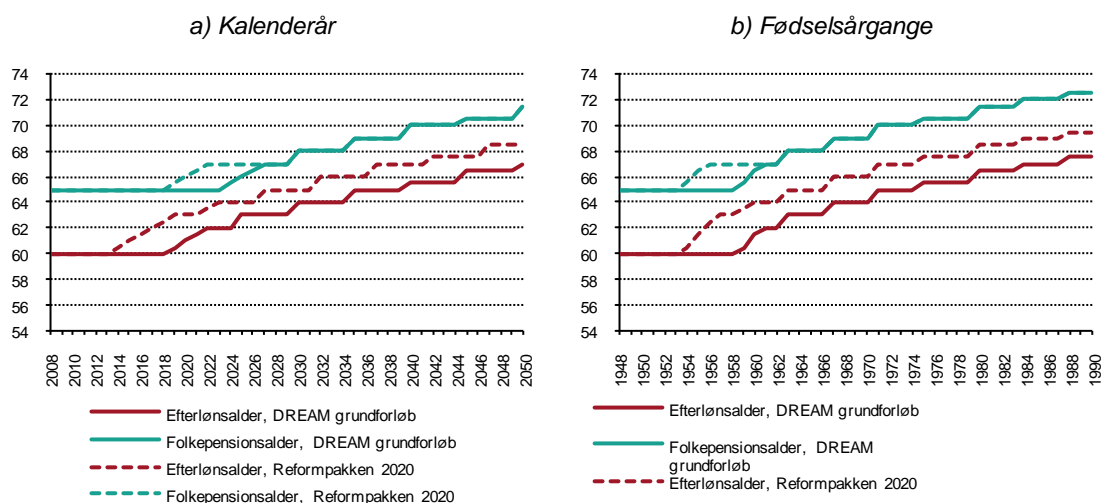
Hovedparten af nye finanspolitiske tiltag er i finansministeriets langsigtede fremskrivning tillagt som kollektivt offentligt forbrug, hvilket betyder at det kollektive offentlige forbrug udgør en forholdsvis stor andel af BNP efter 2010. Efterfølgende har Danmarks Statistik udgivet opdaterede tal for den funktionelle fordeling af offentligt forbrug med en detaljeret kodning af splittet mellem kollektivt og individuelt offentligt forbrug. Denne nye fordeling fra Danmarks Statistik indlægges som stød til modellen, således at BNP andele for det kollektive og det individuelle offentlige forbrug tilpasses fra 2010 og frem.

Reformpakken 2020

Som en del af Reformpakken 2020 blev vedtaget en tilbagetrækningsreform, der består af tre hovedelementer: (i) forhøjelserne af efterløns- og folkepensionsalderen, som blev besluttet med Velfærdsaftalen i 2006, bliver fremrykket med fem år, (ii) en treårig efterlønsmodel, hvor efterlønnen i højere grad kommer til at afhænge af ens pensionsformue og (iii) en seniorførtidspension for nedslidte.

Figur 1 viser udviklingen i efterløns- og folkepensionsalderen under de nuværende regler (som DREAMs grundforløb baseres på) og med Reformpakken 2020. I reformpakken fremrykkes forhøjelsen af folkepensionsalderen, som blev vedtaget med Velfærdsaftalen i 2006, til 2014. Den efterfølgende indeksering af folkepensionsalderen fastholdes som vedtaget i Velfærdsaftalen således, at folkepensionsalderen fra 2027 er identisk med i grundforløbet. Folkepensionsalderen indekseres første gang i 2030.

Figur 1. Efterløns- og folkepensionsalder under nuværende regler (grundforløb) og med Reformpakken 2020.

Kilde: Reformpakken 2020 og egne beregninger på baggrund af DREAMs befolkningsfremskrivning 2011.

I Reformpakken 2020 reduceres den maksimale efterlønperiode til tre år mod fem år under de nuværende regler. Efter en overgangsperiode, hvor de nye regler indføres og hver fødselsårgang vil have mulighed for et aftagende antal år på efterløn, udvikler efterlønsalderen sig som folkepensionsalderen, stigninger i efterlønsalderen sker blot tre år tidligere end folkepensionsalderen ændres.

Ved forøgelse af folkepensionsalderen og afkortet efterlønperiode er det nødvendigt at vurdere, hvordan strukturen i tilbagetrækningsmønstret ændrer sig, når nogle generationer ikke længere har mulighed for tidlig tilbagetrækning via efterlønsordningen og folkepensionsalderen er øget. Dette gøres med udgangspunkt i den kendte aldersfordeling for hver generation, der er givet som i DREAMs grundforløb før der korrigeres for Velfærdsaftalens tilbagetrækningsreform.

Fremgangsmåden er at anvende de samme værktøjer, som anvendes i DREAMs grundforløb til korrektion for Velfærdsaftalens tilbagetrækningsreform. Hvis det vurderes, at en tendens er absolut aldersbetinget anvendes en *ekstrapolator*, som viderefører den observerede tendens fra umiddelbart før efterlønsaldrene til ligeledes at gælde gennem efterlønsaldrene og i de alderstrin, som den øgede folkepensionsalder giver på arbejdsmarkedet. For alle øvrige statusgrupper anvendes en såkaldt *elastik*, som strækker en observeret adfærd til ligeledes at gælde gennem efterlønsaldrene og i de alderstrin, som den øgede folkepensionsalder giver på arbejdsmarkedet. De anvendte fremskrivningsmetoder illustreres bedst med et eksempel som nedenfor³.

Betragt som eksempel årgangen født i år 1958. Under de nuværende regler vil tilbagetrækningsalderen for denne årgang være uændret i forhold til i dag (Velfærdsaftalen hæver tilbagetrækningsalderen fra og med årgang 1959), dvs. efterlønsalderen er 60 år og folkepensionsalderen 65 år, så den maksimale periode med efterløn er 5 år. Ifølge tilbagetrækningsreformen vil efterlønsalderen være 63 år og folkepensionsalderen 67 år for denne generation således, at efterlønperioden for denne årgang er fire år (denne årgang er omfattet af indfasningen af de nye regler, hvorfor efterlønperioden endnu ikke er nede på tre år). Det skal således bestemmes, hvilken adfærd generationen vil have i aldersintervallet omkring de nuværende efterlønsaldre, når muligheden for efterløn udskydes. Yderligere skal det bestemmes, hvilken adfærd årgangen vil have i de ekstra år på arbejdsmarkedet, som følger af en øget folkepensionsalder.

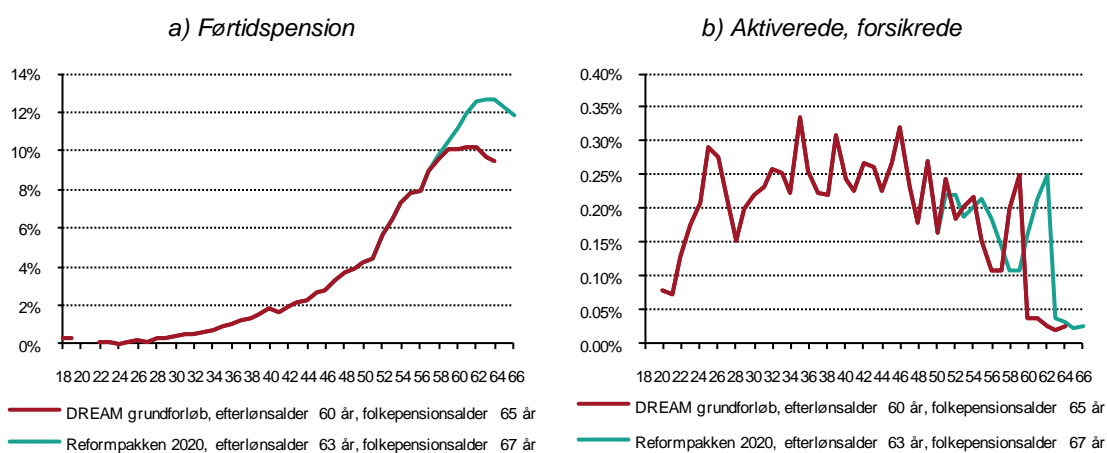
Som eksempel betragtes den aldersbetingede andel af denne generation, som modtager førtidspension samt andelen af forsikrede personer på aktivering. Som det fremgår af Figur 2a observeres der for mænd af dansk oprindelse med en erhvervsfaglig uddannelse en med alderen stigende andel af årgangen, som modtager førtidspension. I DREAMs grundforløb ses det, at andelen på førtidspension flader ud og er relativt konstant på knap 10 procent af årgangen gennem de nuværende efterlønsaldre. Hovedårsagen hertil vurderes at være, at en del af de personer, hvis helbred er nedslidt, og som derfor ville være berettigede til førtidspension i stedet overgår til efterlønsordningen. Hvis den første mulige efterlønsalder udskydes, må det således formodes, at en del af de personer, som under de nuværende regler ville overgå til efterløn i stedet søger og får tilkendt førtidspension. Når aldersprofilen for personer på førtidspension skal korrigeres, idet efterlønsordningen afskaffes, tages der udgangspunkt i den relative konstante stigning i andelen af personer på førtidspension, som observeres umiddelbart inden den nuværende efterlønsalder. Ved korrektionen fastholdes

³ Metoderne er desuden beskrevet nærmere i Hansen, J. Z. og Hansen, M. F. (2011): *Fremskrivning af befolkningens arbejdsmarkedstilknøytning - Socioøkonomisk fremskrivning 2011*, DREAM rapport, september 2011. Rapporten kan downloades fra www.dreammodel.dk

denne stigning i andelen af generationen på førtidspension i ekstra tre år svarende til det ene år efterlønsperioden er afkortet plus de to år den første mulige overgang til efterløn er udskudt. Modsat afkorttes den relativt konstante andel, der er på førtidspension gennem efterlønsaldrene, med et år svarende til forkortelsen af den maksimale efterlønsperiode, så denne gælder i de fire alderstrin, hvor der med tilbagetrækningsreformen er muligt at mostage efterløn.

Bemærk, at der ved denne fremgangsmåde videreføres en historisk, aldersbetinget tendens, hvorfor der ved korrektionen ikke tages højde for effekten af muligheden for seniorførtidspension⁴. I eksperimentet antages effekten af tilstedeværelsen af seniorførtidspensionsordningen således allerede at være indeholdt i vurderingen af den andel, der tilknyttes førtidspensionsordningen.

Figur 2. Aldersbetinget andel af årgang født i 1958 i udvalgte statusgrupper. Mand af dansk oprindelse med en erhvervsfaglig uddannelse.

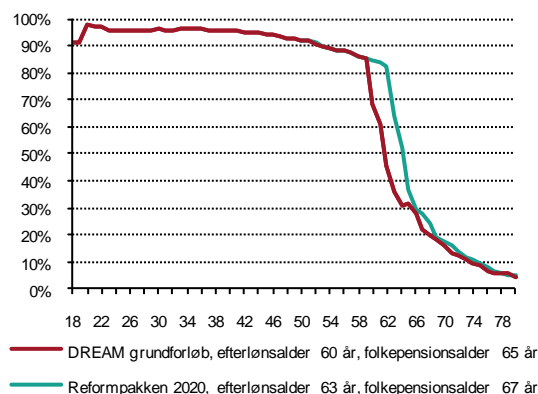
Kilde: Egne beregninger på baggrund af DREAMs socioøkonomiske fremskrivning 2011.

Andelen af forsikrede personer af dansk oprindelse med en erhvervsfaglig uddannelse, der er i aktivering er relativt konstant frem til alderstrinnet umiddelbart før den nuværende efterlønsalder, hvor der observeres en stor stigning, jf. Figur 2b. Herefter falder andelen igen, og er aftagende gennem de nuværende efterlønsaldre. Hvis efterlønsperioden afkortes, og folkepensionsalderen forøges, forventes den stigende andel på aktivering i stedet at blive forskudt til umiddelbart før den nye folkepensionsalder, som det fremgår af Figur 2b.

Efter samme princip som illustreret med eksemplerne ovenfor korrigeres aldersprofilen for ledige, overførselsgrupper samt øvrige udenfor arbejdsstyrken. Efter der er skønnet over, hvor stor en andel af befolkningen, som er udenfor arbejdsstyrken eller er ledige, hvis efterlønsordningen afskaffes og folkepensionsalderen øges, kan den samlede beskæftigelsesfrekvens residualberegnes, og herefter opsplittes på undergrupper.

⁴ Forud for tilkendelse af fleksjob eller førtidspension skal man gennemføre et forløb med blandt andet arbejdsprøvning og udviklingsprojekter, hvor mulighederne for at arbejde vurderes. Tæt på folkepensionsalderen er der mindre behov for arbejdsprøvning. Tilbagetrækningsreformen indeholder således en seniorførtidspension, der sikrer en hurtigere og enklere adgang til fleksjob og førtidspension for dem, der har behov og er mindre end fem år fra folkepensionsalderen.

Figur 3. Aldersbetinget erhvervsfrekvens for generation født i 1958. Mand af dansk oprindelse med en erhvervsfaglig uddannelse.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af DREAMs socioøkonomiske fremskrivning 2011.

Den aldersbetingede erhvervsfrekvens, som resulterer af de anvendte antagelser om udviklingen i andelen af personer i hver statuskategori, hvis efterlønsordningen afkortes og folkepensionsalderen øges, er afbilledet i Figur 3. Som det fremgår af figuren betyder den anvendte implementering, at det fald i erhvervsfrekvensen, som i dag observeres umiddelbart inden den første mulige efterlønsalder, videreføres gennem de ekstra alderstrin, som tilbagetrækningsreformen giver på arbejdsmarkedet.

Tilbagetrækningsreformen indeholder mulighed for, at man i 2012 kan få sine efterlønsbidrag udbetalt skattefrit, hvis man ønsker at forlade ordningen. Det antages, at 30 procent af de yngre generationer udtræder af efterlønsordningen i 2012, ligesom tilmeldingen for årgange, der tilmelder sig i 2012 eller senere falder med 30 procent. Denne andel er lineært aftagende jo ældre en generation, som betragtes, da det antages, at jo ældre en generation er, jo større en andel vil forblive i efterlønsordningen for at modtage den skattefrie præmie (i stedet for den kontante udbetaling, da den skattefrie præmie er betydeligt større end den maksimale kontante udbetaling). Der er således ingen 59-årige i 2012, som ekstraordinært forlader ordningen.

Korrektion af udgifter til individuel offentlig service

DREAMs langsigtede økonomiske fremskrivninger har hidtil været baseret på en antagelse om, at de gennemsnitlige køns-, alders- og oprindelsesfordelte udgifter til individuel offentlig service er konstante gennem fremskrivningen. Specielt for udgifter relateret til sundhed og ældrepleje er dette et diskutabelt valg. Argumentet for den anvendte modellering har været, at forløbet udgør et kompromis mellem to modsatrettede tendenser for udviklingen i udgifter knyttet til sundhedsområdet. På den ene side antages den teknologiske udvikling at trække i retning af højere udgifter, mens der i takt med øget velstand og stigende middellevetid på den anden side vil være tendens til, at udgifterne per leveår aftager. Det skyldes primært, at en ikke ubetydelig del af sundhedsudgifterne er såkaldte terminalbehandlingsudgifter, der afholdes i de sidste leveår. Stigende levealder vil ikke i sig selv betyde, at disse udgifter vil have tendens til at vokse, hvorfor der kan være en tendens til at sundhedsudgifterne vokser mindre end proportionalt med antallet af brugere i en given aldersgruppe.

Det generelle resultat i internationale undersøgelser er, at effekten fra den teknologiske udvikling dominerer effekten fra terminalbehandlingen, hvorfor det ikke kan udelukkes, at

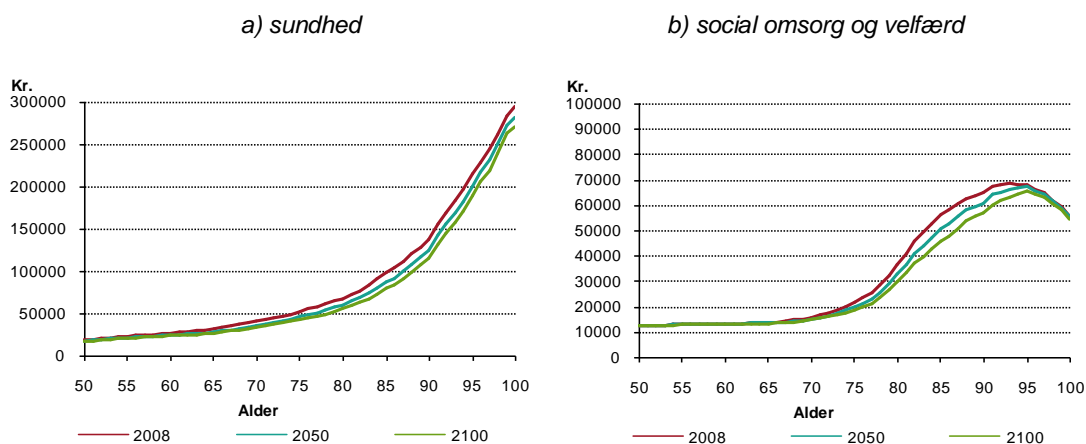
anvendelse af forudsætningen om uændrede standarder har tendens til at undervurdere den fremtidige udgiftsudvikling inden for sundhedssektoren⁵.

På denne baggrund er det i 2011-fremskrivningen valgt dels at indlægge et mervækstbidrag i udgifter knyttet til sundhedsområdet og dels at korrigere udgifterne for udviklingen i restlevetiden.

Sidstnævnte korrektion er funderet i en antagelse om, at det gennemsnitlige træk per person for en given aldersgruppe afhænger af antallet af år til dødstidspunktet. Denne opdeling tydeliggør, at personer, der befinder sig i den såkaldte terminale fase, gennemsnitligt trækker mere på de individuelle offentlige udgifter til sundhed end den øvrige befolkning. Eftersom restlevetiden stiger i fremtiden, vil den andel af befolkningen, der er i den terminale fase alt andet lige aftage over tid. Således vil også det gennemsnitlige træk for en given aldersgruppe mindskes med stigende restlevetid. Den gennemsnitlige udgift per person til sundhed og ældrepleje vil da aftage gennem fremskrivningen, jf. Figur 4.

Det samlede demografiske træk på sundheds- og ældrepleje udgifter bestemmes i fremskrivningen ved produktet af befolkningen fordelt på op til tre år til det forventede dødstidspunkt og den gennemsnitlige udgift per person ligeledes fordelt på antal år til død.

Figur 4. Fremskrivning af gennemsnitlige aldersfordelte udgifter til sundhed og social omsorg korrigeret for det forventede antal år til død, 2008-niveau.

Amn.: Det gennemsnitlige træk pr. person er udelukkende afbilledet fra og med 50 års alderen, eftersom der ikke er nævneværdig variation i de gennemsnitlige udgifter fordelt på antal år til dødstidspunktet for yngre aldersgrupper. For udgifter til social omsorg og velfærd er det udelukkende udgifter relateret til ældreområdet, der er korrigeret med befolkningens ændrede sammensætning på restlevetid. For udgifter til sundhedsområdet gælder, at godt 10 % af de samlede udgifter er fordelt ligeligt over alder, hvilket betyder, at de i praksis ikke korrigeres for den ændrede restlevetidssammensætning.

Kilde: Egne beregninger på registerdata og Nationalregnskabet 2008.

⁵ Lægevidenskabens teknologiske udvikling vil som nævnt have tendens til at øge det samlede udgiftstræk. Der er dog her tale om en nettoeffekt. Den teknologiske udvikling vil på den ene side betyde, at der løbende kommer et gradvist større udbud af behandlinger for sygdomme, der ikke tidligere kunne behandles. Når sådanne behandlinger eksisterer, vil der være et betydeligt pres for, at de tages i brug. Samtidig vil nye og bedre, men også dyrere behandlingsformer erstatte kendte og typisk billigere behandlinger. På den anden side vil den teknologiske udvikling foranledige, at kendte teknologier har tilbøjelighed til at blive billigere. Sidstnævnte tendens er dog ikke dominerende, hvorfor nettoeffekten af den teknologiske udvikling vil være en tendens til højere sundhedsudgifter per borger.

I DREAMs grundforløb tillægges de korrigerede udgiftstyper de første 25 år efter 2013 (dvs. efter nulvækstperioden) et mervækstbidrag på 0,3 pct. point relativt til den generelle produktivitetstrendvækst på 1,5 pct. Dette modellerer en videreførelse af den gennemsnitlige historiske tendens siden 1995 for de pågældende udgiftstyper. Længden af perioden er arbitrært valgt ud fra en antagelse om, at fænomenet set fra et udgiftsstyringsmæssigt synspunkt næppe tillades at fortsætte i al fremtid. Omvendt er det valgt overhovedet at inddrage et mervækstbidrag, da det ud over det historiske perspektiv er tendensen i de lande, vi typisk sammenligner os med. Efterspørgslen efter sundhedsydelse må alt andet lige formodes ikke at være robust over for vedvarende afvigelser fra internationale standarder.

For øvrige individuelle offentlige udgifter antages som i de foregående fremskrivninger, at det gennemsnitlige træk per person er konstant i fremskrivningsperioden, hvorfor det her alene er befolkningens størrelse og sammensætning på alder, der bestemmer det samlede demografiske træk.

I DAs grundscenarie korrigeres antagelsen om mervækst i sundheds- og ældreplejeudgifterne relativt til DREAMs grundforløb. Således antages det i DAs grundscenarie at sundheds- og ældreplejeudgifterne i perioden fra 2011 og frem til år 2100 tillægges et mervækstbidrag på 0,25 pct. point relativt til den generelle produktivitetstrendvækst på 1,5 pct. For perioden 2011 til 2013 antages det at nulvækst i det offentlige forbrug medfører at øgede udgifter til sundheds- og ældrepleje fortrænger andre områder af det offentlige forbrug, således at samlet nulvækst opretholdes. I DAs grundscenarie bibeholdes korrektionen for befolkningens ændrede sammensætning på restlevetid.

Endvidere analyseres et alternativ forløb hvor mervækst i offentlige udgifter til sundhed og ældrepleje udelades, mens korrektionen for befolkningens ændrede sammensætning på restlevetid bibeholdes.

Resultater

Effekt på arbejdsstyrken og antal overførselsmodtagere

En afkortning af efterlønperioden og en forøgelse af folkepensionsalderen vil overordnet have en positiv effekt på arbejdsstyrken, da en del af de personer, som under de nuværende regler ville overgå til efterløn eller folkepension i stedet fastholdes i beskæftigelse, hvis muligheden for tilbagetrækning afskaffes. Dog må det forventes, at en del af de personer, der fastholdes på arbejdsmarkedet vil modtage anden offentlig forsørgelse som for eksempel sygedagpenge eller være nødsaget til at trække sig fra arbejdsmarkedet via førtidspension.

Figur 5 viser udviklingen i antallet af personer, der modtager udvalgte overførsler, og antallet af personer i arbejdsstyrken i både DREAMs grundforløb og DAs grundscenarie med tilbagetrækningsreformen som vedtaget i Reformpakken 2020. Af Figur 5b fremgår det, at antallet af efterlønsmodtagere som følge af tilbagetrækningsreformen forventes at falde med op mod 55 procent på sigt. Dette skyldes, at efterlønperioden afkortes til tre år og at færre forventes at være tilmeldt efterlønsordningen fremover (som følge af muligheden for kontant udbetaling af hidtil indbetalte efterlønsbidrag i 2012 og en generelt lavere tilmelding for fremtidige generationer).

Tilbagetrækningsreformens fremrykning af Velfærdsaftalens forøgelse af tilbagetrækningsalderen giver et midlertidigt fald i antallet af folkepensionister i forhold til DREAMs grundforløb således, at antallet af folkepensionister falder med op mod 130.000 i

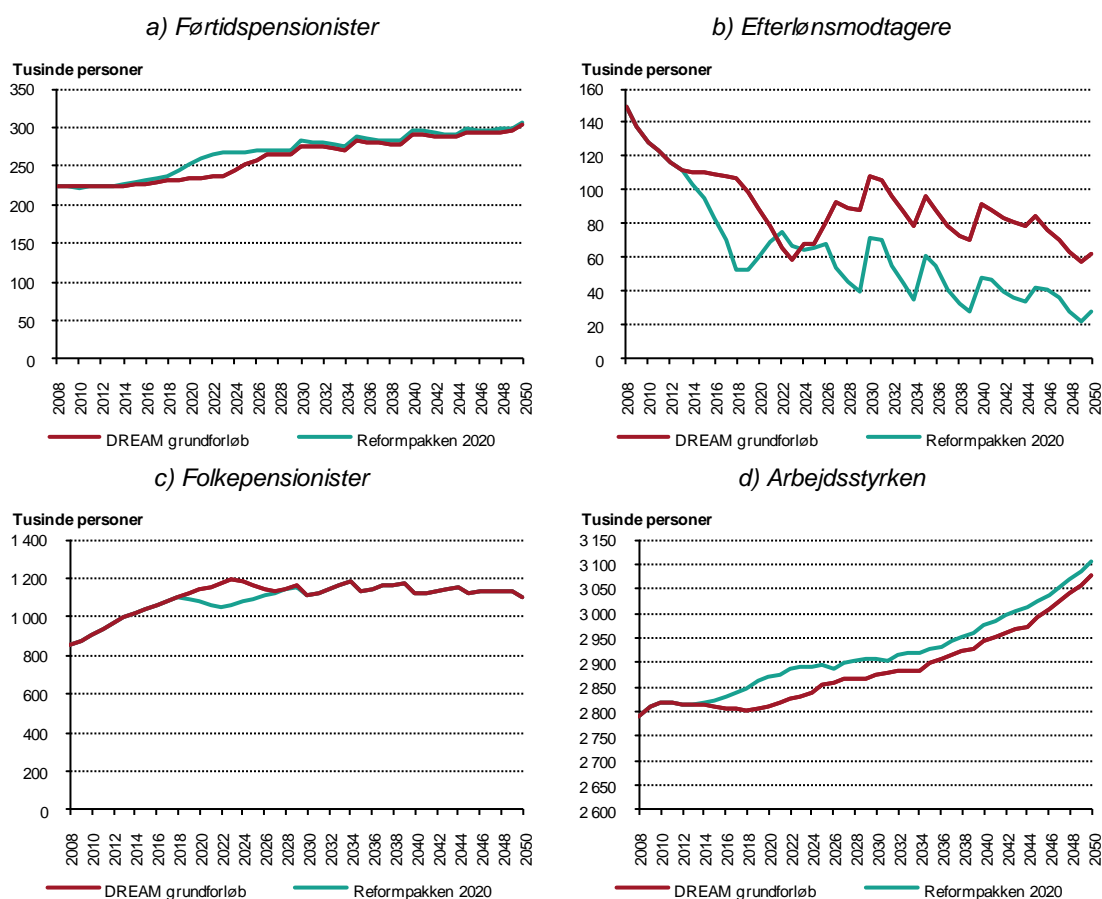

2023 i forhold til DREAMs grundforløb, jvf. Figur 5c. I takt med, at folkepensionsalderen reguleres til samme niveau som i DREAMs grundforløb formindskes effekten, og fra 2027 er antallet af folkepensionister i de to forløb ens.

Når folkepensionsalderen forøges og efterlønsperioden afkortes vil en del af de personer, der under de nuværende regler trækker sig fra arbejdsmarkedet via disse to ordninger i stedet overgå til førtidspension. Som det fremgår af Figur 5a, så stiger antallet af førtidspensionister mest i den periode, hvor folkepensionsalderen øges, hvorefter der i resten af fremskrivningsperioden kun observeres en mindre stigning på omkring 4.000 personer årligt i forhold til DREAMs grundforløb, svarende til cirka 1,5 procent.

Som det fremgår af Figur 5d forventes arbejdsstyrken i DREAMs grundforløb at aftage frem mod år 2018, hvorefter Velfærdsaftalens tilbagetrækningsreform i kombination med befolkningsudviklingen sikrer, at arbejdsstyrken er voksende frem mod midten af dette århundrede. I perioden 2018 til 2050 stiger arbejdsstyrken i DREAMs grundforløb således med godt 270.000 personer svarende til en stigning på godt 9,7 procent.

Figur 5. Arbejdsstyrken og antal overførselsmodtagere i udvalgte statusgrupper i grundforløb og med tilbagetrækningsreform, 2008-2050.

Anm.: Antallet af personer indeholde både beskæftigede samt ikke-beskæftigede modtagere af den givne type af overførselsindkomst.

Kilde: Egne beregninger på DREAMs socioøkonomiske fremskrivning 2011.

Fremrykkes stigninger i folkepensionsalderen og afkortes efterlønsperioden forventes dette at øge arbejdsstyrken i forhold til DREAMs grundforløb med knap 60.000 personer i år 2020,

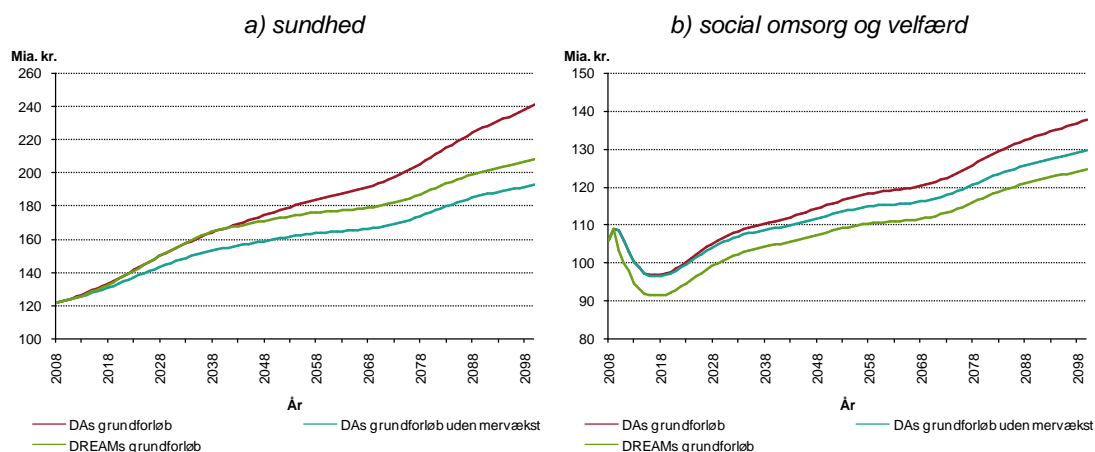
svarende til en stigning på knap 2,3 procent. Herefter aftager tilbagetrækningsreformens effekt, da folkepensionsalderen på længere sigt er sammenfaldende med DREAMs grundforløb. Afkortelse af efterlønsperioden har dog fortsat en positiv effekt på arbejdsstyrken, der omkring midten af det nuværende århundrede er knap 30.000 personer større end i DREAMs grundforløb, hvilket svarer til cirka 1 procent.

Den anvendte implementering betyder på lang sigt, at omkring 82 procent af de personer, som i DREAM grundforløbet udnytter efterlønsordningen (inkl. beskæftigede efterlønsmodtagere), men som med tilbagetrækningsreformen ikke er berettigede til efterløn, vil overgå til at være i arbejdsstyrken, mens de resterende cirka 18 procent er udenfor arbejdsstyrken.

Effekt på individuelle offentlige serviceudgifter til sundhed og social omsorg

Antagelsen om en mervækst på 0,25 pct. p.a. i perioden fra 2011 til år 2100 afstedkommer en betragtelig stigning i udgifterne til individuel offentlig service dedikeret til hhv. sundhed og social omsorg. Udviklingen i udgiftstrækket er dog mere moderat end trækket i DREAMs grundforløb i perioden fra 2014 til og med år 2038, jf. Figur 6.

Figur 6. Udvikling i individuelle offentlige udgifter i diverse forløb, mia. kr. 2008-niveau

Anm.: Udviklingen er korrigeret for trendvæksten på 1,5 pct.

Kilde: Egne beregninger på DREAM.

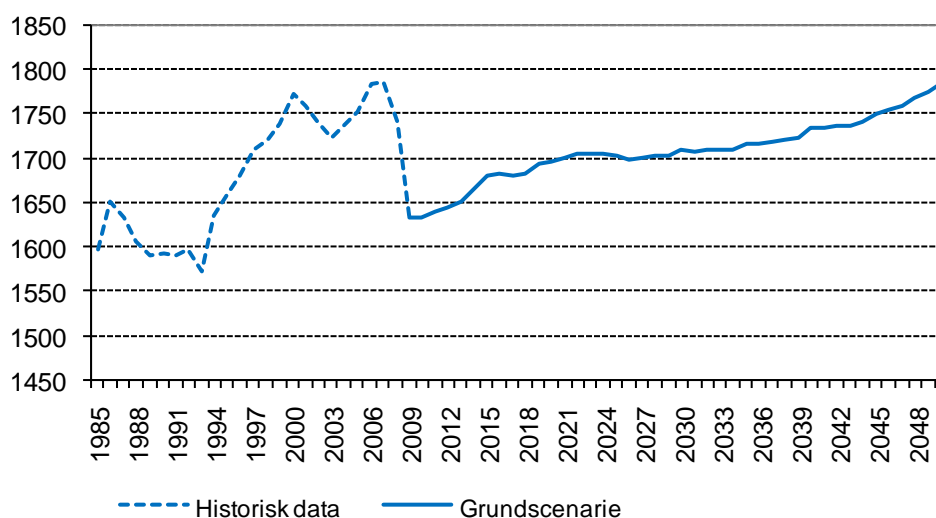
At udviklingen i trækket på social omsorg og velfærd ikke er stigende initialt skal tilskrives antagelsen om tilpasning til Finansministeriets udvikling i individuel offentlig service som andel af BNP frem mod år 2020, herunder netop perioden med nulvækst fra 2011-2013. Det forudsættes at væksten i sundhedsudgifterne og udgifter til ældrepleje ikke reduceres som følge af nulvækst dikteret af Genopretningspakken i perioden 2011-2013. De lavere udgifter til social omsorg og velfærd i DREAMs grundforløb fra 2010 og frem skyldes at DREAMs grundforløb ikke indeholder opdateringen af den funktionelle fordeling af offentligt forbrug.

Makroøkonomisk udvikling

Den økonomiske krise får BNP til at falde brat, forårsaget af et kollaps af eksporten, et kraftigt fald i faste bruttoinvesteringer samt et fald i det private forbrug. Faldet i det private forbrug

skyldes dels et fald i den disponible indkomst og dels et midlertidigt fald i forbrugskvoten. Frem mod 2020 vender økonomien gradvist tilbage mod sin strukturelle trendvækst. I perioden frem mod 2015 bidrager en normalisering af økonomien med tilbagevenden til strukturel ledighed og en normalisering af produktiviteten i den private sektor til væksten i BNP. Blandt andet som følge af dagpengereformen i genopretningspakken er den strukturelle ledighed 0,3 procentpoint lavere end før krisen.

Figur 7. Bruttonationalproduktet (BNP)

Anm.: Vækstkorrigeret og faste priser.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger på DREAM

Frem mod 2050 sker der cirka en fordobling af den danske økonomis størrelse, BNP vokser med 94,5 procent (svarende til 1,6 procent om året) samtidig med, at beskæftigelsen vokser 11,5 procent. Dette er muligt på grund af de eksogene teknologiske fremskridt på 1,5 procent om året. En analyse af tabellens indhold fås bedst, hvis tallene vækstkorrigeres, dvs. hvis der modkorrigeres med halvanden procents vækst om året, som det er gjort i Tabel 3.

Aldring i befolkningen og mervækst i de offentlige udgifter til sundhed medfører, at det individuelle offentlige forbrug i vækstkorrigerede enheder vokser med 17,0 procent frem mod 2050. Resultatet er en vækst i det samlede offentlige forbrug på 12,1 procent. Den offentlige sektor vokser med andre ord klart hurtigere end normal-væksten på 1,5 procent. Den offentlige sektor suger derfor arbejdskraft til sig. I forhold til fremskrivningsbasisår 2008 forøges beskæftigelsen i den private sektor med 7,9 procent i 2050, mens beskæftigelsen i den offentlige sektor stiger med 12,1 procent.

Den økonomiske krise resulterede i et kraftigt fald i eksport og import. Frem mod 2020 stiger den vækstkorrigerede eksport, drevet af en vækst i den udenlandske efterspørgsel, der er højere end den langsigtede trendvækst. Eksporten i 2020 er således 19,9 procent højere end i 2008. Samtidig tillades der for et teknologisk skift i produktionsfunktionen for den private produktionssektor, som resulterer i en stigende importandel, hvilket er med til at begrænse væksten i reallønnen og de indenlandske priser. Den danske pris stiger dog mere end det

udenlandske prisniveau, og det højere danske prisniveau presser reallønnen op. Efter 2020 stiger den udenlandske efterspørgsel med trendvæksten 2,0 procent per år, mens produktionsteknologien i den private produktionssektor ikke længere skifter mod stigende importandel. Den vækstkorrigerede eksport stiger fra 2020 til 2050 med 6,3 procent, mens det vækstkorrigerede private forbrug i samme periode stiger 4,9 procent. Det højere private og offentlige forbrug (samt det højere danske prisniveau) får importen til at stige. Dette indebærer en langsigtet forværring af betalingsbalancen.

Tabel 3. Udvikling i forsyningsbalancens komponenter i grundscenariet, indeks

	2008	2015	2020	2025	2030	2040	2050
	<i>Mia. Dkr</i>	---- Indeks 2008 = 100, faste priser, vækstkorrigeret ----					
BNP	1714.5	98.1	98.9	99.4	99.7	101.2	104.1
BFI	1517.0	99.7	97.7	97.5	97.7	98.8	101.7
Privat forbrug	818.1	101.0	102.0	103.1	103.7	104.6	107.0
Offentligt forbrug	464.7	95.3	97.0	99.9	103.0	108.0	112.1
- Individuelt offentligt forbrug	331.8	96.6	98.0	101.8	106.0	112.4	117.0
- Kollektivt offentligt forbrug	133.0	92.1	94.4	95.1	95.5	97.1	100.0
Eksport	894.0	109.8	119.9	119.6	120.2	122.6	127.5
Import	812.7	106.2	123.2	126.3	128.5	133.5	139.5
Investeringer	350.3	84.1	97.3	100.8	100.5	104.3	109.1

Anm.: Værdier for 2008 er DREAM estimeret strukturelt niveau i 2008 priser.

Kilde: Egne beregninger

I alternativscenariet uden tilbagetrækningsaftalen er arbejdsstyrken i år 2020 knap 60.000 personer lavere end i grundscenariet. Den lavere arbejdsstyrke fører til lavere beskæftigelse og mindre økonomisk aktivitet. I forløbet uden tilbagetrækningsaftalen er beskæftigelsen i 2020 således 1,9 procentpoint lavere end i grundscenariet, mens faste bruttoinvesteringer og eksport samme år er henholdsvis 5,9 procentpoint og 2,2 procentpoint lavere end i grundscenariet, jf. tabel 4. Den lavere arbejdsstyrke resulterer i en højere stigning i reallønnen hvilket stort set opvejer den lavere beskæftigelse og medfører, at husholdningernes disponible indkomst og det private forbrug stort set er identisk med grundscenariet. Samlet falder BNP med 2,1 procentpoint i 2020.

Tabel 4. Makroøkonomisk virkning af ikke at implementere tilbagetrækningsaftalen, reale termer

	2015	2020	2025	2030	2040	2050
	---- Indeks, grundforløb = 100 ----					
BNP	99.6	97.9	98.3	99.1	99.1	99.2
Privat forbrug	100.1	100.0	99.9	100.1	100.2	100.0
Offentligt forbrug	99.9	99.4	99.6	99.8	99.8	99.8
- Individuelt offentligt forbrug	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
- Kollektivt offentligt forbrug	99.6	97.8	98.5	99.3	99.2	99.3
Eksport	99.4	97.8	97.5	98.4	98.7	98.9
Import	99.7	99.0	100.1	100.0	99.8	99.9
Investeringer	99.3	94.1	100.2	100.6	98.9	99.5
Beskæftigelse, 1000 pers.	99.6	98.1	98.6	98.9	98.9	99.1
- Private sektorer	99.5	97.4	98.0	98.6	98.6	98.9
- Offentlige sektor	99.9	99.8	99.9	99.7	99.6	99.7
	---- Ændring, procentpoint ----					
Arbejdsløshed, procent	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Offentlige budget overskud, pct. af BNP	0.0	-0.7	-0.9	-0.8	-1.0	-1.4
- Offentlige primære budget overskud	0.0	-0.7	-0.7	-0.4	-0.4	-0.5
- Offentlige netto rente udgifter	0.0	0.0	0.2	0.3	0.6	0.9

Kilde: Egne beregninger

På længere sigt er arbejdsstyrken i forløbet uden tilbagetrækningsaftalen ca. 35.000 personer lavere end i grundscenariet. Beskæftigelsen og BNP er på længere sigt henholdsvis 0,9 procentpoint og 0,8 procentpoint lavere end i grundscenariet.

I alternativforløbet uden mervækst i de offentlige udgifter til sundhed og ældrepleje medfører de lavere offentlige udgifter et fald i det individuelle offentlige forbrug på 1,0 procentpoint i 2020 og 4,9 procentpoint i 2050, jf. Tabel 5. Fravær af et mervækstbidrag til sundhed- og ældreplejeudgifter i perioden med nulvækst betyder at andre områder af det offentlige forbrug ikke behøver at blive reduceret for at holde den samlede nulvækst. Det kollektive offentlige forbrug bliver således permanent 0,5 procentpoint højere end i grundscenariet. Det samlede offentlige forbrug er i 2020 0,6 procentpoint lavere end i grundscenariet, mens det i 2050 er 3,5 procentpoint lavere end i grundscenariet. Det lavere individuelle offentlige forbrug betyder, at arbejdskraft migrerer fra den offentlige sektor til den private sektor, hvilket fører til lavere reallønsudvikling og højere eksport. Eksporten er således henholdsvis 0,3 procentpoint og 1,6 procentpoint højere end i grundscenariet. Den lavere realløn betyder at det private forbrug er 0,3 procentpoint lavere i 2020 og 0,5 procentpoint lavere i 2050 end i grundscenariet. På trods af forskydninger mellem forsyningsbalancens komponenter er BNP stort set uændret i alternativscenariet med lavere offentlige sundhedsudgifter.

Tabel 5. Makroøkonomisk virkning af lavere offentlige sundhedsudgifter, reale termer

	2015	2020	2025	2030	2040	2050
	----- Indeks, grundforløb = 100 -----					
BNP	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.1
Privat forbrug	99.8	99.7	99.7	99.7	99.6	99.5
Offentligt forbrug	99.8	99.4	98.9	98.5	97.5	96.5
- Individuelt offentligt forbrug	99.6	99.0	98.4	97.7	96.5	95.1
- Kollektivt offentligt forbrug	100.5	100.5	100.5	100.5	100.5	100.5
Eksport	100.2	100.3	100.5	100.7	101.2	101.6
Import	99.9	99.9	99.8	99.8	99.7	99.7
Investeringer	99.5	99.9	100.0	100.1	100.2	100.3
Beskæftigelse, 1000 pers.	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
- Private sektorer	100.1	100.2	100.4	100.5	100.9	101.3
- Offentlige sektor	99.9	99.5	99.1	98.7	97.9	97.0
	----- Ændring, procentpoint -----					
Arbejdsløshed, procent	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Offentlige budget overskud, pct. af BNP	0.0	0.2	0.4	0.6	1.2	2.0
- Offentlige primære budget overskud	0.0	0.2	0.3	0.5	0.8	1.1
- Offentlige netto rente udgifter	0.0	0.0	-0.1	-0.2	-0.5	-1.0

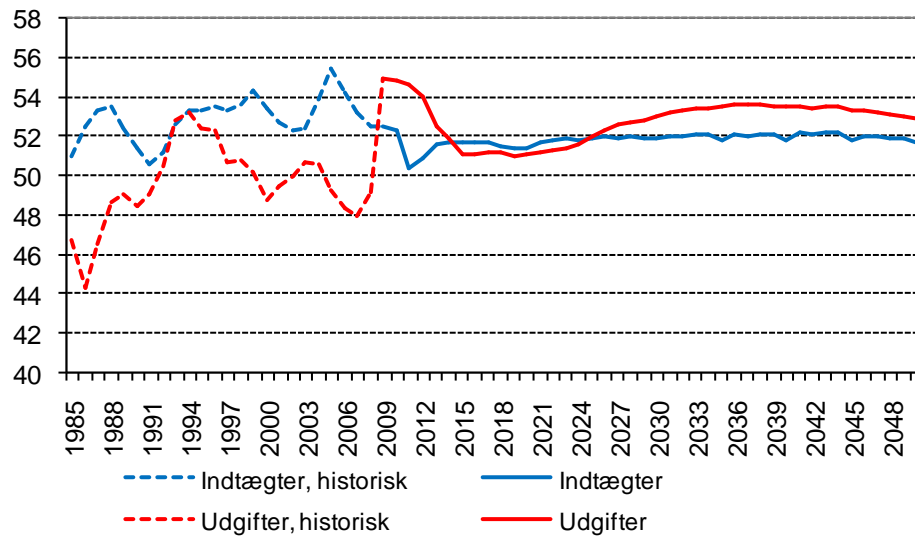
Kilde: Egne beregninger

De offentlige finanser

Den økonomiske krise forårsagede en kraftig forværring af den primære offentlige budgetsaldo. Det primære budgetunderskud udgør i 2010 2,6 pct. af BNP. Den kraftige forværring af saldoen som følge af krisen skyldes både en stigning i de offentlige udgifter der i 2009 topper med 54,9 pct. af BNP og et mere trægt fald i de offentlige indtægter, der i 2011 når sit laveste niveau på 50,4 pct. af BNP. Efter 2011 sker der en gradvis forbedring af den

primære budgetsaldo efterhånden som indtægter og udgifter vender tilbage til deres strukturelle niveauer.

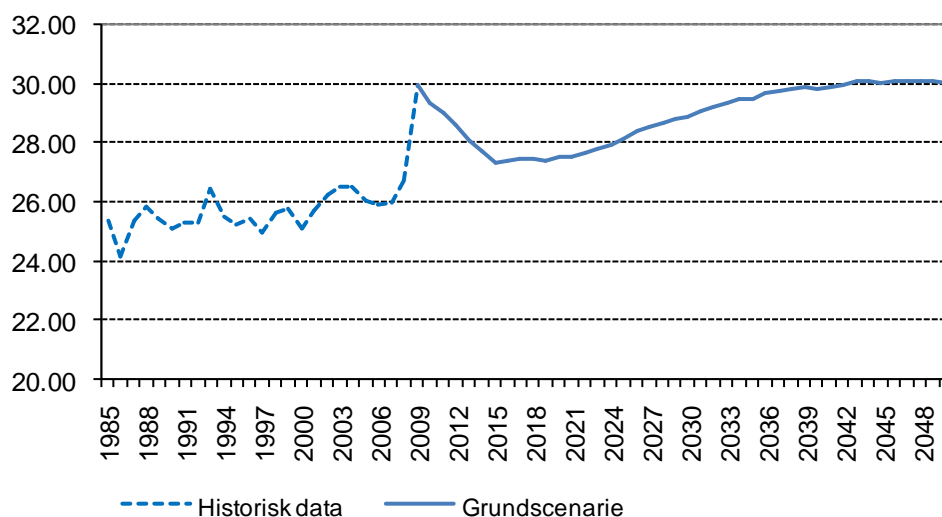
Figur 8. Offentlige indtægter og udgifter i grundscenariet, pct. af BNP

Kilde: Egne beregninger på DREAM.

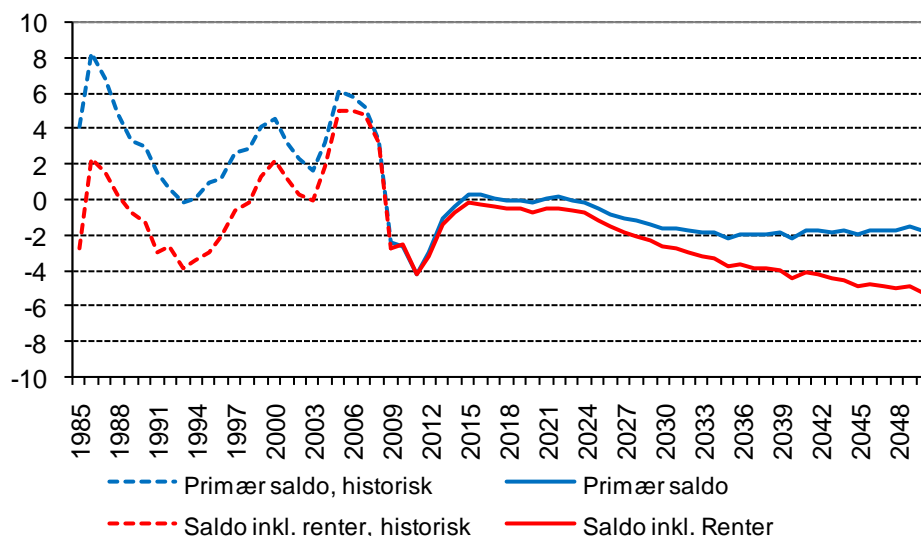
Krisen medføre en kraftig stigning i den offentlige forbrugsudgift målt som andel af BNP, hvilket skyldes en kombination af stigende offentlige forbrugsudgift og et faldende BNP som følge af krisen. Det offentlige forbrug målt som andel af BNP topper i 2009 hvor det udgjorde 30,0 procent, hvorefter det offentlige forbrug frem mod 2020 gradvist vender tilbage til sit strukturelle niveau.

Figur 9. Offentlig forbrugsudgift i grundscenariet, pct. af BNP

Kilde: Egne beregninger på DREAM.

Figur 10. Offentlige budgetoverskud i grundscenariet, pct. af BNP

Kilde: Egne beregninger på DREAM.

Ændringen i befolkningens alderssammensætning frem mod 2050 fører til en gradvis forværring af den offentlige sektors økonomi. Det primære budgetoverskud, som i 2015 var på 0,6 pct. af BNP, reduceres gradvist og bliver til et underskud fra 2018. I 2050 er det primære budgetunderskud på 1,3 procent af BNP. Der er således tale om en forværring af det primære budget som andel af BNP med 1,9 procentpoint fra 2015 til 2050.

Forværringen af det primære budget er sammensat af en gradvis stigning i de offentlige udgifter som andel af BNP på 1,8 procentpoint fra 2015 til 2050 og et fald i de offentlige indtægter som andel af BNP på 0,1 procentpoint fra 2015 til 2050. Faldet i de offentlige indtægter målt som andel af BNP er blandt andet forårsaget af et faldende skatteprovenu fra Nordsøen efterhånden som oliereserverne udtømmes og af et vigende provenu fra energiafgifter.

På udgiftssiden vokser det individuelle offentlige forbrug som andel af BNP med 2,6 procentpoint fra 2015 til 2050. Stigningen fordeles sig med 2,2 procentpoint stigning i udgifter til sundhed, 0,6 procentpoint stigning i sociale udgifter (herunder ældrepleje) og en reduktion i udgifter til uddannelse på 0,2 procentpoint. Sundhed og social omsorg, der netop er de dele af det individuelle offentlige forbrug, som omfatter poster, der er stigende med alderen, tegner sig således for langt den største del af stigningen i det offentlige forbrug.

Udgifter til overførselsindkomster stiger i perioden fra 2015 til 2020 med 0,3 procentpoint af BNP. Denne ændring er hovedsageligt forårsaget af en stigning i udgifter til folkepension og udgifter til førtidspension på henholdsvis 0,1 procentpoint, 0,2 procentpoint målt som andel af BNP. Derimod falder udgiften til efterløn, idet antallet af efterlønsmodtagere forventes at falde fremadrettet en tendens der forstærkes af tilbagetrækningsreformen. Efter at have toppet i 2020 med 16,6 procent af BNP aftager udgifter til overførselsindkomster gradvist og udgør i 2050 15,3 procent af BNP. Dette er hovedsageligt drevet af et fald i udgifter til folkepension, tjenestemandpensioner og efterløn.

Tabel 6. Udvikling i de offentlige finanser i grundscenariet, BNP andele.

	2008	2015	2020	2025	2030	2040	2050
		--- Procent af BNP, markedspriser ---					
Offentlige budget overskud	2.2	0.1	-0.2	-0.6	-1.9	-3.3	-3.8
Offentlige primære budget overskud	2.1	0.6	0.3	-0.1	-1.2	-1.7	-1.3
Offentlige indtægter	52.3	51.7	51.3	51.9	51.9	51.8	51.6
- Direkte skatter	30.5	28.8	29.1	28.9	28.7	28.6	28.7
- Kildeskat	19.7	19.0	19.2	19.2	19.3	19.4	19.6
- Selskabsskat	3.3	3.1	3.1	2.7	2.5	2.2	1.9
- Andre direkte skatter	7.5	6.7	6.8	6.9	7.0	7.0	7.2
- Indirekte skatter	17.0	17.4	17.7	17.9	17.8	17.8	17.7
- Moms	10.1	10.1	10.3	10.5	10.5	10.6	10.5
- Punktafgifter	3.9	4.5	4.5	4.5	4.4	4.3	4.2
- Ejendomsskat	1.3	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9
- Andre indirekte skatter	1.8	2.0	2.0	2.0	2.0	2.1	2.1
- Anden indkomst	4.8	5.4	4.5	5.2	5.3	5.4	5.3
Offentlige udgifter	50.2	51.1	51.1	52.0	53.0	53.5	52.9
- Offentlige kollektive forbrug	7.8	7.6	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7
- Offentligt individuelt forbrug	19.4	19.8	19.9	20.5	21.2	22.1	22.4
- Sundhedsudgifter	7.1	8.0	8.3	8.8	9.2	9.9	10.2
- Udgifter til uddannelse	5.4	5.1	4.9	4.8	4.9	5.0	4.9
- Socialomsorg	6.2	6.0	6.0	6.2	6.4	6.6	6.6
- Andet individuelt forbrug	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
- Offentlige indkomstoverførsler	16.1	16.3	16.6	16.4	16.6	16.1	15.3
- Folkepension	4.9	5.7	5.8	5.7	5.7	5.6	5.2
- Efterløn	1.3	0.8	0.5	0.5	0.6	0.4	0.2
- Førtidspension	2.1	2.1	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7
- Dagpenge	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
- Kontanthjælp	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
- Barlselsdagpenge	0.6	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
- SU	0.6	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
- Andre indkomst overførsler	5.3	5.3	5.4	5.3	5.2	4.9	4.5
- Offentlige investeringer	1.9	1.9	1.9	2.3	2.4	2.4	2.4
- Andre udgifter	5.1	5.5	5.0	5.2	5.2	5.2	5.3
Offentlige nettorenteudgifter	-0.2	0.5	0.5	0.5	0.7	1.6	2.6

Anm.: BNP andele for 2008 er DREAM estimerede strukturelle niveauer.

Kilde: Egne beregninger

Tilbageføringsaftalen giver mulighed for, at man i 2012 kan få sine efterlønsbidrag udbetalt skattefrit, hvis man ønsker at forlade ordningen. Antagelser om udtrædelse af efterlønsordningen betyder, at den skattefrie tilbagebetaling i 2012 beløber sig til 8,7 mia. kr. I alternativforløbet uden tilbageføringsaftalen forbedres den offentlige saldo målt som andel af BNP i 2012 således med 0,5 procentpoint som følge af den manglende skattefrie tilbagebetaling af efterlønsbidrag. Uden tilbageføringsaftalen er udgifter til efterløn i 2020 målt som andel af BNP 54,0 procentpoint højere end i grundscenariet, mens udgiften til efterløn i 2050 er 119,3 procentpoint højere end i grundscenariet, jf. Tabel 7. Samlet stiger de offentlige udgifter målt som andel af BNP med 2,5 procentpoint i 2020 og med 1,0 procentpoint i 2050, hvilket primært skyldes de højere udgifter til efterløn, det faldende BNP og en øget satsregulering af offentlige transfereringer forårsaget af den højere timeløn. Faldende BNP og øget timeløn fører også til en stigning i provenuet fra direkte skatter målt som andel af BNP og medfører at de offentlige indtægter i 2020 er 1,1 procentpoint højere end i grundforløbet. Den primære saldo målt i procent af BNP forværres i alternativforløbet uden tilbageføringsreform med 0,7 procentpoint i 2020 og med 0,5 procentpoint i 2050. Dette svarer i 2010 priser til en forværring af den primære offentlige saldo med 11,6 mia. kr. i 2020 og med 8,7 mia. kr. i 2050. Den finanspolitiske holdbarhed forværres med 0,4 procentpoint, svarende til en årlig forværring på 7,7 mia. kr. i 2010 priser.

Tabel 7. Virkning på de offentlige finanser af ikke at implementere tilbagetrækningsaftalen, relativ ændring i BNP andele, indeks.

	2015	2020	2025	2030	2040	2050
	----- Indeks, grundforløb = 100 -----					
Offentlige indtægter	100.4	101.1	100.7	100.4	100.4	100.1
- Direkte skatter	100.3	101.5	100.6	100.1	100.3	99.6
- Kildeskat	100.1	101.9	101.2	100.4	100.5	99.7
- Selskabsskat	100.4	99.9	100.0	100.4	99.5	99.7
- Andre direkte skatter	100.7	100.9	99.1	99.1	99.7	99.4
- Indirekte skatter	100.2	100.1	100.5	100.4	100.2	100.2
- Moms	100.5	100.3	100.7	100.7	100.4	100.4
- Punktafgifter	100.0	100.4	100.3	100.2	100.2	100.1
- Ejendomsskat	99.9	100.0	99.2	99.3	99.6	99.6
- Andre indirekte skatter	99.2	98.0	100.2	99.6	99.5	99.6
- Anden indkomst	101.3	103.2	102.4	101.8	101.9	101.9
Offentlige udgifter	100.3	102.5	102.0	101.2	101.2	101.0
- Offentlige kollektive forbrug	100.1	100.1	100.1	100.1	100.1	100.1
- Offentligt individuelt forbrug	100.4	102.4	101.6	100.8	100.9	100.7
- Sundhedsudgifter	100.4	102.3	101.6	100.8	100.9	100.7
- Udgifter til uddannelse	100.5	102.4	101.7	100.8	100.9	100.8
- Socialomsorg	100.4	102.3	101.6	100.8	100.9	100.7
- Andet individuelt forbrug	100.5	102.4	101.7	100.8	100.9	100.8
- Offentlige indkomstoverførsler	100.6	104.7	103.8	102.5	102.6	102.1
- Folkepension	100.2	109.5	109.9	101.2	101.0	100.8
- Efterløn	115.3	154.0	106.1	153.6	190.2	219.3
- Førtidspension	99.2	94.8	96.2	99.1	99.3	99.8
- Dagpenge	99.0	97.5	101.2	100.6	99.3	99.6
- Kontanthjælp	99.1	99.6	101.3	100.9	100.2	100.3
- Barselsdagpenge	100.2	102.3	102.1	101.2	101.0	100.8
- SU	100.2	102.3	102.1	101.2	101.0	100.8
- Andre indkomst overførsler	99.9	101.3	101.5	100.7	100.4	100.3
- Offentlige investeringer	99.2	100.3	103.1	101.7	100.3	100.5
- Andre udgifter	100.1	99.9	100.0	100.1	100.3	100.5

Kilde: Egne beregninger

Tabel 8. Virkning på de offentlige finanser ved lavere offentlige sundhedsudgifter, relativ ændring i BNP andele, indeks.

	2015	2020	2025	2030	2040	2050
	----- Indeks, grundforløb = 100 -----					
Offentlige indtægter	100.0	100.0	100.0	99.9	99.9	99.8
- Direkte skatter	100.0	100.1	100.0	100.0	100.0	99.9
- Kildeskatte	100.1	100.1	100.0	100.0	99.9	99.9
- Selskabsskatte	100.0	100.2	100.3	100.4	100.7	101.0
- Andre direkte skatte	100.0	100.0	100.0	100.0	99.9	99.9
- Indirekte skatte	99.8	99.8	99.8	99.8	99.8	99.7
- Moms	99.8	99.8	99.7	99.7	99.6	99.5
- Punktafgifter	100.0	100.0	100.0	100.1	100.2	100.2
- Ejendomsskatte	99.1	99.2	99.2	99.3	99.5	99.7
- Andre indirekte skatte	99.9	99.9	99.9	100.0	100.0	100.0
- Anden indkomst	100.1	100.0	99.9	99.8	99.6	99.4
Offentlige udgifter	99.9	99.6	99.4	99.1	98.4	97.8
- Offentlige kollektive forbrug	100.5	100.5	100.5	100.5	100.5	100.5
- Offentligt individuelt forbrug	99.6	99.0	98.4	97.7	96.5	95.1
- Sundhedsudgifter	98.8	97.6	96.4	95.2	92.9	90.6
- Udgifter til uddannelse	100.6	100.5	100.5	100.5	100.5	100.5
- Socialomsorg	99.8	99.6	99.3	99.0	98.3	97.6
- Andet individuelt forbrug	100.6	100.5	100.5	100.5	100.5	100.5
- Offentlige indkomstoverførsler	100.1	100.0	100.0	100.0	99.9	99.8
- Folkepension	100.1	100.0	100.0	99.9	99.9	99.8
- Efterløn	100.1	100.0	100.0	99.9	99.9	99.8
- Førtidspension	100.1	100.0	100.0	99.9	99.9	99.8
- Dagpenge	100.1	100.1	100.1	100.0	100.0	99.9
- Kontanthjælp	100.1	100.1	100.0	100.0	99.9	99.8
- Barselsdagpenge	100.1	100.0	100.0	99.9	99.9	99.8
- SU	100.1	100.0	100.0	99.9	99.9	99.8
- Andre indkomst overførsler	100.1	100.0	100.0	99.9	99.9	99.8
- Offentlige investeringer	98.6	98.3	98.0	97.7	96.8	95.9
- Andre udgifter	100.0	100.0	100.0	100.0	99.9	99.8

Kilde: Egne beregninger

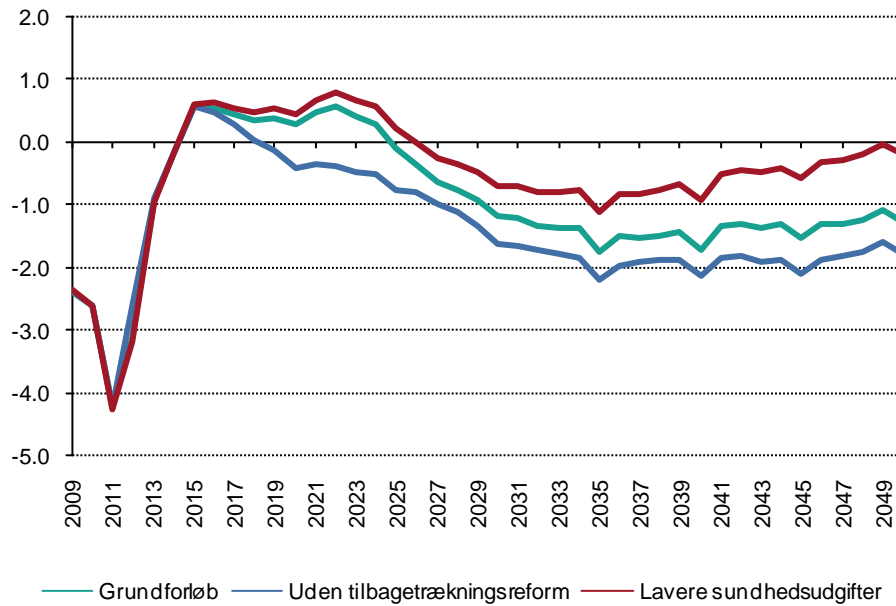
I alternativforløbet uden mervækst i de offentlige sundhedsudgifter er de offentlige sundhedsudgifter i BNP andele i år 2020 2,4 procentpoint lavere end i grundscenariet, mens de i år 2050 er 9,4 procentpoint lavere end i grundscenariet, jf. Tabel . De samlede offentlige udgifter er henholdsvis 0,4 procentpoint lavere i år 2020 og 2,2 procentpoint lavere i 2050. Lavere offentlige sundhedsudgifter medfører at den primære offentlige saldo målt i BNP andele forbedres med 0,2 procentpoint i 2020 og 1,1 procentpoint i 2050. Dette svarer i 2010 priser til en forbedring af den primære offentlige saldo på henholdsvis 2,9 mia. kr. i 2020 og 18,9 mia. kr. i 2050. Den finanspolitiske holdbarhed forbedres med 1,5 procentpoint svarende til en årlig forbedring på 25,7 mia. kr. i 2010 priser.

Tabel 9. Forbedring af den primære offentlige saldo ved alternative scenarier, pct. af BNP

	2015	2020	2025	2030	2040	2050
Uden tilbagetrækningsreform	0.0	-0.7	-0.7	-0.4	-0.4	-0.5
Lavere sundhedsudgifter	0.0	0.2	0.3	0.5	0.8	1.1

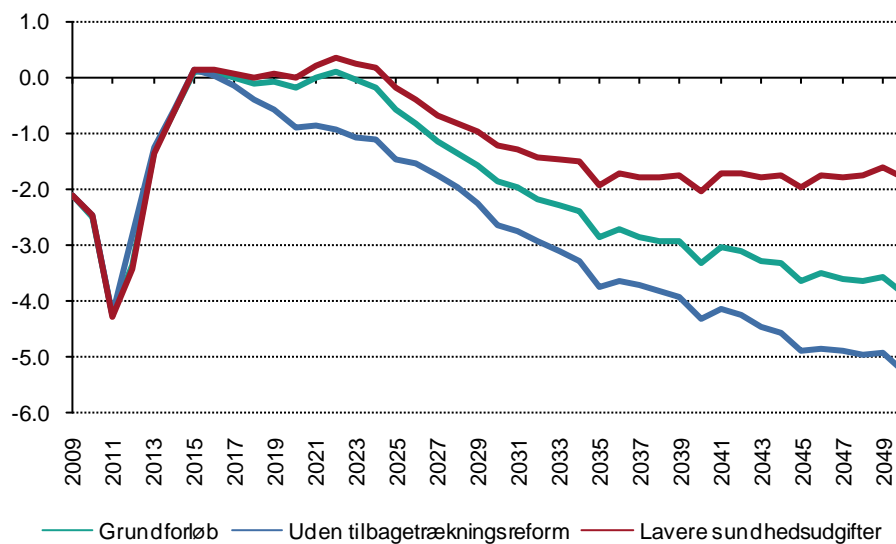
Kilde: Egne beregninger på DREAM.

Figur 11. Det primære offentlige budgetoverskud ved alternative scenarier, pct. af BNP

Kilde: Egne beregninger på DREAM.

Figur 12. Det offentlige budgetoverskud ved alternative scenarier, pct. af BNP

Kilde: Egne beregninger på DREAM.